

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นการวางรากฐานในการสร้างความเจริญให้แก่ประเทศชาติ กรมสามัญศึกษาเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีหน้าที่จัด และส่งเสริมการศึกษาระดับมัธยมศึกษา โดยมีความมุ่งหมายให้บุคคลที่ได้รับการศึกษาในระดับนี้เป็นบุคคลที่มีพื้นฐานความรู้ในด้านวิชาการและวิชาชีพเพียงพอที่จะประกอบอาชีพเป็นแรงงานระดับกลางได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือศึกษาต่อเพื่อเป็นแรงงานระดับสูง บุคคลเหล่านี้จะเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า และพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน การมัธยมศึกษาจึงเป็นหัวใจของระบบการศึกษา ซึ่งรัฐได้เล็งเห็นความสำคัญของการมัธยมศึกษามาตลอด ดังในแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) มินโยบาสการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา คือ เร่งขยายและเร่งพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของแต่ละโรงเรียนให้ทัดเทียมกัน

จากประกาศของกรมสามัญศึกษา เรื่อง ทิศทางการจัดการศึกษา กรมสามัญศึกษามีความเชื่อซึ่งสรุปได้ดังนี้ (กรมสามัญศึกษา 2532)

1. นักเรียนเป็นหัวใจของการศึกษาโดยมุ่งให้นักเรียนพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถตามหลักสูตร และให้การเรียนการสอนสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและท้องถิ่นตามหลักสูตรเปิดโอกาสไว้ให้มากที่สุด ให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ ให้เป็นคนร่าเริงแจ่มใส มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีความกตัญญู ซื่อ น ประหยัด เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ
2. บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีของโรงเรียน จะมีส่วนในการเสริมสร้างความคิดจิตใจ และคุณภาพต่าง ๆ อันพึงประสงค์ ซึ่งแบ่งครุออกเป็น 2 ประเภท คือ ครุพูดได้ และครุพูด

ไม่ได้ อันได้แก่ บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน โรงเรียนที่สะอาด ร่มรื่น เรียบง่าย สดชื่น สงบ แจ่มใส วัสดุอาคารที่ได้รับการดูแล มีความเป็นปัจจุบัน พร้อมทั้งจะให้ครูนักเรียนได้ใช้ตลอดเวลา ย่อมจะทำให้ครูและนักเรียนได้รับอิทธิพลทำให้เป็นคนละเอียดอ่อน จิตใจแจ่มใส รักสวยรักงาม รักความสะอาด รักความสงบเรียบร้อย รักความร่มรื่นไปด้วยถือว่าคุณธรรมต่าง ๆ อันพึงประสงค์ของหลักสูตรจะเกิดขึ้นในตัวนักเรียนโดยครูประเภทที่พูดไม่ได้อย่างมาก จึงเห็นสมควรให้โรงเรียนจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน เพื่อประโยชน์ในการที่เด็กจะพัฒนา ให้เต็มความสามารถ

3. โรงเรียนที่ดีจะไม่แปลกแยกจากชุมชน โรงเรียนควรมีส่วนร่วมในการพัฒนา ร่วมคิดและ/หรือร่วมแก้ปัญหาของชุมชน โรงเรียนควรใช้ทรัพยากรของชุมชนร่วมในการพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียน

จากทิศทางการเชื่อของกรมสามัญศึกษาในข้อ 2 ที่กล่าวถึงบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนนั้น มีส่วนทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองในด้านคุณธรรมต่าง ๆ ขึ้นมาได้ ซึ่ง วิรัช วรรณรัตน์ (2523) ได้กล่าวไว้ในเรื่องสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กว่า โรงเรียนมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพของเด็ก โดยการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน จะเป็นตัวกำหนด พฤติกรรมของนักเรียนที่สำคัญอย่างหนึ่ง เช่น การจัดบริเวณโรงเรียนไม่สวยงาม ไม่เป็นระเบียบ ก็จะไม่ช่วยให้เด็กเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพให้เป็นที่พึงปรารถนาได้ หากจัดสภาพแวดล้อมให้โรงเรียน น่าอยู่ สะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อยและให้มีสภาพเหมือนกับบ้านของนักเรียน ก็จะมีส่วนช่วยให้นักเรียนได้ประสบการณ์ที่เจริญงอกงามต่อไป โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อมด้วย

สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนที่ดีจะทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกที่ดี ดังที่ เอนกกุล กริแสง (2520) ได้ให้แนวคิดว่านักการศึกษาส่วนใหญ่ยอมรับว่า ครูมิใช่ตัวจักรสำคัญที่จะสร้างความเจริญเติบโตแก่เด็กทุกด้าน การจัดอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนมีส่วนช่วยสร้างเสริมความเจริญงอกงามทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคมของนักเรียนอยู่มากทีเดียว

โรงเรียนซึ่งมีบรรยากาศที่ดีก็จะทำให้นักเรียน และบุคลากรในโรงเรียนเกิดความรู้สึกพอใจ อบอุ่นใจ สบายใจ รู้สึกในความเป็นเจ้าของและอยากมาโรงเรียน ทำให้ทุกคนทำงานร่วมกันอย่างเต็มที่และมีความสุข ซึ่งนับได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาโรงเรียน และสามารถมีผลกระทบต่อคุณภาพของการเรียนการสอน

กรมสามัญศึกษาจึงตระหนักถึงความสำคัญด้านนี้ ดังนั้นนโยบายกรมสามัญศึกษา ปีงบประมาณ 2538 ข้อ 11 ได้ระบุว่าให้โรงเรียนมีการปรับปรุงบริเวณและสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนให้มีความสะอาด ร่มรื่น เรียบง่าย สวยงาม จัดให้เป็นอุทยานการศึกษา มีบรรยากาศทางวิชาการทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนและทั่วบริเวณโรงเรียน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียน และเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชนโดยทั่วไป (กรมสามัญศึกษา, 2536)

ในปัจจุบันการจัดโรงเรียนมัธยมศึกษา มักเน้นที่อาคารเรียนซึ่งต้องใช้งบประมาณในการก่อสร้างเป็นจำนวนมาก ในความเห็นของภิญโญ สาธร (2519) ถึงประสิทธิภาพของการบริหารอาคารสถานที่นั้นมิได้ขึ้นอยู่กับการใช้งบประมาณมาก ๆ สร้างอาคารเรียนหรู ๆ มีอุปกรณ์ราคาแพง แต่ขึ้นอยู่กับความรู้จักคัดแปลงอาคารสถานที่ที่มีอยู่ให้ทันสมัย และพยายามใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ โดยมีหลักดังนี้

- ประโยชน์ใช้สอย
- งบประมาณเหมือนบ้าน
- คัดแปลงได้หลายอย่าง
- เป็นอาคารที่สมบูรณ์
- ขยายตัวได้สะดวก
- ให้บริการชุมชน

จากสภาพการจัดโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เน้นด้านวัตถุ ตัวอาคารเพียงประการเดียวทำให้นักเรียนมองเห็นความแตกต่าง ความเหลื่อมล้ำซึ่งต่างไปจากบ้านที่เขาอยู่อาศัย การจัดการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงระหว่างการค้ารงชีวิตที่บ้านกับที่โรงเรียน จึงทำให้เกิดความคับข้องใจและมีปัญหาในการปรับตัว

กรมสามัญศึกษาจึงมีนโยบายที่จะพัฒนารูปแบบการจัดการโรงเรียน ซึ่งรวมทั้งการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมและรูปแบบอาคารเรียนของโรงเรียนให้เกิดบรรยากาศเหมือนบ้าน โดยใช้งบประมาณในการก่อสร้างไม่แพงนักและใช้วัสดุจากท้องถิ่น รวมทั้งการจัดกิจกรรม และบรรยากาศภายใน/ภายนอกห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยจัดทำโครงการโรงเรียนมัธยมเสมือนบ้าน เป็นการนำร่องในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เปิดใหม่ จำนวน 2 โรงเรียนในปีการศึกษา 2532 และในปีการศึกษา 2535 ได้ขยายขึ้นอีก 2 โรงเรียน รวมโรงเรียนในโครงการทั้งสิ้น 4 โรงเรียน (กรมสามัญศึกษา, 2536)

กรมสามัญศึกษา ได้ประเมินคุณภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมเสมือนบ้าน โดยวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เปรียบเทียบกับโรงเรียนมัธยมปกติในพื้นที่เดียวกันที่มีขนาดใกล้เคียงกันเมื่อจำแนกคะแนนตามโรงเรียนแล้ว โรงเรียนในโครงการซึ่งเป็นโรงเรียนนำร่องนั้น มีคะแนนรวมเฉลี่ยสูงกว่าโรงเรียนมัธยมปกติ (กรมสามัญศึกษา, 2537)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัย สนใจจะศึกษาการดำเนินงานด้านวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาตามโครงการโรงเรียนมัธยมเสมือนบ้านว่ามีการดำเนินงานวิชาการและปัญหาอย่างไร เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมเสมือนบ้านให้มีประสิทธิภาพและส่งผลให้ผู้เรียนบรรลุตามเจตนารมณ์ตามที่กรมสามัญศึกษามุ่งหวังไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามโครงการโรงเรียนมัธยมเสมือนบ้าน
2. เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามโครงการโรงเรียนมัธยมเสมือนบ้าน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนมัธยมเสมือนบ้าน จำนวน 4 โรงเรียน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู และนักเรียนในโรงเรียนมัธยมเสมือนบ้าน

2. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการดำเนินงานวิชาการ และปัญหาการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามโครงการโรงเรียนมัธยมเสมือนบ้าน จำนวน 4 โรงเรียน โดยปรับกรอบงานวิชาการของกรมสามัญศึกษา (2523) และบุญมี เณรยอด (2529) มาเป็นขอบเขตในการวิจัย ดังนี้

งานวิชาการ

- การจัดการแผนการเรียน
- การจัดตารางสอน
- การกำหนดให้ครูอาจารย์ปฏิบัติงานวิชาการหรือการสอน
- วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน
- การใช้แหล่งทรัพยากรและแหล่งวิชาในห้องเรียน
- เวลาเรียนของนักเรียน
- การจัดการเรียนการสอน/วิธีสอน
- กิจกรรมนักเรียน
- การช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนช้าและส่งเสริมนักเรียนที่เรียนดี
- การวัดและประเมินผลการศึกษา
- การนิเทศงานวิชาการในโรงเรียน
- การจัดโครงการอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน

งานสนับสนุนวิชาการ

- บรรยากาศสิ่งแวดล้อมและอาคารสถานที่
- การใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอน
- การแนะแนว

คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

โรงเรียนมัธยมเสมือนบ้าน หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาเปิดใหม่ที่เข้าร่วมโครงการของกรมสามัญศึกษาซึ่งเน้นรูปแบบของการจัดโรงเรียน รวมทั้งการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมและรูปแบบอาคารเรียนของโรงเรียนให้เกิดบรรยากาศเสมือนบ้าน

ผู้บริหาร หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่หรือผู้อำนวยการโรงเรียน ซึ่งทำหน้าที่บริหารโรงเรียนในโครงการโรงเรียนมัธยมเสมือนบ้าน

ครู หมายถึง ครูอาจารย์ผู้สอน รวมถึงฝ่ายสนับสนุนการเรียนการสอนที่ปฏิบัติราชการจริงในโรงเรียนโครงการโรงเรียนมัธยมเสมือนบ้าน

นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนโครงการโรงเรียนมัธยมเสมือนบ้าน ในปีการศึกษา 2537

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางแก่ผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมเสมือนบ้าน ได้นำไปเป็นข้อมูลปรับปรุง/พัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. เป็นข้อมูลพื้นฐานแก่กรมสามัญศึกษา เพื่อนำไปปรับใช้ในโรงเรียนอื่นต่อไป